

Η κριτική του βιβλίου

«Ο ΚΗΠΟΣ ΤΩΝ ΠΡΙΓΚΗΠΩΝ»

Του Νίκου Μπακόλα

ΑΠΟ ΤΟΝ ΝΤΙΝΟ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΠΟΥΛΟ

Ο Νίκος Μπακόλας εμφανίστηκε τό 1958 με τή νουβέλα «Μήν κλαίς αγαπημένη», άπομίμηση άμερικανικών αστυνομικών μυθιστορημάτων, με νέγρους, λαθρεμπόρια, πόρνες και μακαιρώματα σέ λιμάνια. Ήταν φανερό ότι ή ό νέος λογοτέχνης άδικούσε τό αφηγηματικό του ταλέντο άκολουθώντας τρόπους γραφής που δέν του πήγαιναν, ή χωρίς νά τό θέλει απέδειχνε πώς τό σχέδιο Μάρσαλ είχε άρχισέ νά αποβίδει τούς καρπούς του όχι μόνο στήν πολιτική αλλά και στή λογοτεχνία μας.

Τό 1963 κυκλοφόρησε από τίς Έκδόσεις Γκόνη ή «Βουή και τό πάθος» του Φάικνερ, σέ μετάφραση Μπακόλα. Τό βιβλίό αυτό στάθηκε «μορφό» γιά τόν μεταφραστή: τό δεύτερο πεζογράφημά του «Ο κήπος τών πριγκήπων» είναι κομμένο και ραμμένο στά χνάρια του.

Είναι άλήθεια πώς δύσκολα ξεχωρίζει ή επίδραση από τή μίμηση. Νομίζω πώς επίδραση είναι τό ά ακολουθούμε τίς γενικές άρχές ενός συγγραφέα και μίμηση είναι τό νά αντιγράφουμε τίς λεπτομέρειες τής τεχνικής του. Όταν λ.χ. ό «Ελιοτ λέει πώς ό άληθινός τεχνίτης δέν δονείται αλλά κλέβει, κι ό Σεφέρης παρεμβάλλει στά ποιήματά του θραύσματα στίχων από άλλους ποιητές, τότε έχουμε μία περίπτωση επίδρασης. Όταν όμως ό Σεφέρης μεταξύ τών μεγάλων στίχων του παρεμβάλλει κατά διαστήματα σύντομα χωρικά μέ μικρούς στίχους, τότε μιμείται τόν «Ελιοτ, ό οποίος στήν «Ερημη Χώρα» χρησιμοποίησε πρώτος τήν παρεμβολή τών μικρών νορικών. Συνεπώς ή επίδραση είναι νόμιμη, όχι όμως και ή μίμηση.

Στήν περίπτωση του Μπακόλα έχουμε και τά δύο: πρώτα έπηρεάστηκε και μετά άφέθηκε νά κυλίσει στήν άπομίμηση. Θα άνοφέρω μερικά σημεία πού φανερώνουν τήν εξάρτηση από τό άμερικανικό πρότυπο: 1) Στή «Βουή και τό πάθος» τά μέλη μιας έκφυλισμένης και άνισόρροπης οίκογένειας μονολογούν και παραληρούν ό μονόλογους τους είναι συνειρμικός και σχεδόν άκατανόητος. Στόν «Κήπο τών πριγκήπων» έχουμε επίσης μία έκφυλισμένη οίκογένεια, πού τά μέλη της έπιδίδονται σέ παραμιλητά και συνειρμικούς μονόλογους. 2) Στή «Βουή και τό πάθος» τά κεφάλαια χωρίζονται σέ διάφορες χρονολογίες (κάθε κεφάλαιο αποτελεί ξεχωριστό μονόλογο), δέν άκολουθείται όμως ή σωστή χρονική σειρά, λ.χ. 7 Άπριλίου 1 Άπριλίου 1928, 2 Ιουνίου 1910, 6 Άπριλίου 1928. Στόν «Κήπο τών πριγκήπων» σέ κάθε κεφάλαιο, δίπλα στό δνομα

τού μονολογούντος, μπαίνει και μία άνακόλουθη χρονολογία: 1922, 1933, 1924, 1919. 3) Στή «Βουή και τό πάθος» οι μονόλογοι τών άνισόρροπων αποβίδονται χωρίς κανονική στίξη ή χωρίς καθόλου στίξη, χωρίς κεφαλαία σέ κάθε νέα φράση κτλ. Όλα αυτά βέβαια διαβάονται πολύ δύσκολα. Στόν «Κήπο τών πριγκήπων» καταργήθηκαν επίσης τά κεφαλαία και ή στίξη, κι έτσι μπερδεύεται ή κουρεύεται ό άναγνώστης. 4) Στή «Βουή και τό πάθος» μέσα στό παραλόγισμα παρεμβάλλονται μικρά κομματάκια διαλόγων, πού ή όπτική τους τοποθέτηση τά κάνει νά μοιάζουν μέ ποιήματα, λ.χ.

μέ χτύπησες;
δέ μπορούσα ν' άκούσω
τί;
ναί πώς αισθάνεσαι;
έντάξει άσε με
μ' άφησε άκούμπημα στό κιγκλι-
δωμα
αισθάνεσαι καλά;
άσε με ήσυχο καλά είμαι

Τό ίδιο και στόν «Κήπο τών πριγκήπων»:

έβγα τελειώσει, ό πόλεμος
μά δέ μέ νοιάζει
ό πόλεμος;
όχι, ή βέρα
φάζε με

Υπάρχουν και πολλά άλλα σημεία, ούσιώδη και έποουσιώδη, πού δείχνουν έντελώς καθαρά τό καλούπι. Βέβαια, αυτή ή τακτική επαναλαμβάνεται έδώ και δεκάδες χρόνια: όλες οι κατά καιρούς πρωτοπορίες πού «άνανέωσαν» τή λογοτεχνία μας, από ξένα πρότυπα ξεκίνησαν. Άκόμα και οι πεζογράφοι τής Θεσσαλονίκης, πού άνοιξαν προπολεμικά τήν αυλαία στόν έσωτερικό μονόλογο, θσι έκαναν καλυτερα άν είχαν εμφανισθεί ως μεταφραστές.

Εύτυχώς πού ή Ησιομορφία του κάθε συγγραφέα βρίσκει ρυθμές νά φανεί, άκόμα κι' άν τό ξένο κοσμάκι τά σκεπάξει όλο. «Έχει κι' ό Μπακόλας τά δικά του, πού δέν ξεκινούν από τά ξένα διδάγματα και τό ξένο ταχυδρομείο.

Ο «Κήπος τών πριγκήπων» μάς μιλάει γιά τήν οίκογένεια ενός άνώτερου άξιοματικού, πού κατοικεί στό γνωστό προάστιο τής Θεσσαλονίκης. Ο άξιοματικός αυτός πήρε μέρος στή μικρασιατική έκστρατεία και μετά τήν κατάρωση γυρίζει στή Θεσσαλονίκη, όπου δολοφονείται από τόν έρραστή τής γυναίκας του. Η οί-

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ εις τήν 11ην σελίδα)

ΔΡΑΣΙΣ
22-8-66

ΝΤΙΝΟΣ ΧΡΗΣΤΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ Ο ΜΥΘΟΣ ΤΩΝ ΠΡΗΓΚΗΠΩΝ»

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΕΚ ΤΗΣ 2ας ΣΕΛ.

κογενειακή αυτή τραγωδία δεν είναι άλλη από την τραγωδία των Ατρείδων. Ο Αγαμέμνων, η Κλυταιμνήστρα, ο Αίγισθος, η Κασσάνδρα, ο Ορέστης, η Ηλέκτρα εμφανίζονται από μιὰ ή δύο φορές και μονολογούν κομματιαστά, ασυνδέτα, και μέσα από τὰ λόγια τους συμπληρώνουμε λίγο - λίγο τὴν ἱστορία του. Οἱ

μονόλογοί τους ὡστόσο είναι πῶς πολύ συμπαθεῖς καὶ λιγώτερο στριμμένοι τοῦ Φώκνερ καὶ φυσικά πῶς ἀνθρώπινοι ἐνῶ τοῦ Ἀμερικανοῦ αὐτὰ γράφει εἶναι ἀπάνθρωποι. Ἐκεῖνο μάλιστα πού τους δίνει περισσότερο ἐνδιαφέρον εἶναι «μιὰ ἀδιόκοπη σὺς σάρωση πραγμάτων, καταστάσεων, φράσεων πού βγαίνουν ἀπὸ τὴν καθημερινότητα ὅσο κι' ἀπὸ τὸ ὑποσυνείδητο», ὅπως γράφει ὁ Γιώργος Κιτσόπουλος. Στὸ τέλος ἀνακαλύπτουμε ὅτι δὲ μᾶς ἐνδιαφέρει καὶ ὁ μῦθος τῶν Ατρείδων ἀλλὰ αὐτὸ τὸ κλειδοσκοπιο, μὲ τίς λεπτομέρειες, τὰ παράπονα, τὰ φιλότιμα, τὰ κοτσομπολιά, τὰ λυρικά ξεσπάσματα. Αὐτὲς οἱ λεπτομέρειες πού βγαίνουν πολλές φορές ἀπὸ βαθύ νταμᾶρι κι' ἀποτελοῦν τὰ καθέκαστα μιᾶς καθημερινότητας ἀλλὰ καὶ μιᾶς τραγωδίας, εἶναι πού κάνουν τὸν «Κῆπο τῶν πρηγκήπων», τοῦλάχιστον ἀπὸ τὴ μέση ὡς τὰ τέλος, συμπαθητικὸ καὶ ἀξιόλογο. Κι' αὐτὲς εἶναι πού δείχνουν ὅτι ἀργὰ ἢ γρήγορα ὁ Μπακόλας δὲν θ' ἀποφύγει νὰ παλαίψει μὲ τὸν ἄγγελό του.

ΝΤΙΝΟΣ ΧΡΗΣΤΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ